

**ПАРЛАМЕНТЫН ХУРАЛДААНЫ ИРЦ БОЛОН САНАЛ ХУРААЛТЫГ
БИОМЕТРИЙН МЭДЭЭЛЭЛ АШИГЛАН БҮРТГЭХ ГАДААДЫН ЗАРИМ
ОРНЫ ТУРШЛАГА, ТЕХНИК ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ**

(Мэдээлэл, лавлагаа)

Д.Халиун

АГУУЛГА

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Нэг. Парламентын хуралдааны ирц, санал хураалтад биометрийн мэдээлэл (хурууны хээ) ашиглаж буй улс орнуудын туршлага

Хоёр. Техник, зохион байгуулалт

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Олон улсын парламентын холбооны 2018 онд гаргасан тайлангаас үзвэл дэлхийн улс орнуудын 112 парламентын танхимын (үүнд хоёр танхимтай улс орнуудын дээд болон доод танхимууд орсон) 67% нь парламентын хуралдааны санал хураалтыг цахим систем ашиглан явуулдаг байна. Үүнээс хамгийн түгээмэл ашиглагдаж байгаа төхөөрөмжүүд нь гишүүний карт, эсхүл жетон (46%) болон гишүүн бүрийн суудалд суурилуулсан товчлуур (51%) байна.

Зарим парламент хуралдааны санал хураалтад хоёр дахь шатны баталгаажуулалтыг ашигладаг ба судалгаанд хамрагдсан орнуудаас 13% нь биометрийн мэдээлэл (хурууны хээ)-ийг ашигладаг бол 10% нь нууц үг (pin code, password зэрэг) ашиглаж байна.¹⁸⁴

Хуралдааны ирц болон санал хураалтад биометрийн мэдээлэл ашигладаг улс орнууд

	Үе шат	Улсын тоо	Улсын нэр
Хуралдааны ирцийг хурууны хээгээр бүртгүүлдэг систем	Туршилтын шатанд	1	Зимбабве
	Нэвтрүүлсэн	4	Кени, Өмнөд Африк, Турк, Уганда
Санал хураалтыг хурууны хээгээр бүртгэдэг систем	Туршилтын шатанд	3	Украин, Ирак, Канад
	Нэвтрүүлсэн	13	Албани, Аргентин (дээд, доод танхим), Болгар, Бразил (дээд доод танхим), Итали, Кени (дээд, доод танхим), Колумби, Малайз, Өмнөд Африк, Турк, Чили, Шри Ланка, ЭльСальвадор

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

¹⁸⁴World e-Parliament Report 2018, IPU <https://www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-11/world-e-parliament-report-2018>

Нэг. Парламентын хуралдааны ирц, санал хураалтад биометрийн мэдээлэл (хурууны хээ) ашиглаж буй улс орнуудын туршлага

Санал хураалт:

Мэдээллийн хайлт хийж судлахад өдгөө парламентын санал хураалтад хурууны хээгээр санал өгөх системийг **Албани, Аргентин, Болгар, Бразил, Итали, Кени, Колумби, Малайз, Турк, Өмнөд Африк, Чили, Шри Ланка, Эль Сальвадор** зэрэг 13 улс нэвтрүүлсэн бол Украин, Канад, Ирак зэрэг орнууд Олон улсын парламентын холбоо (ОПХ)-оос явуулсан санал асуулгад нэвтрүүлэхээр төлөвлөсөн гэж хариулсан байна. (Дэлгэрэнгүй мэдээллийг Хавсралт 1-ээс үзнэ үү.)

Болгарын Парламент нь өөр гишүүний картаар санал өгөх асуудлыг халах зорилгоор 2010 онд хурууны хээгээр санал өгөх системийг нэвтрүүлсэн боловч биометрийн мэдээлэл цуглуулах, гишүүний карттай холбох зэрэг асуудлаас болж хойшлогдон 2013 оны 6-р сараас эхлэн бүрэн хэрэгжиж эхэлсэн байна. Болгарын Парламентын дэгийн 63-р зүйлд санал хураалттай холбоотой асуудлыг дараах байдлаар зохицуулсан байна.¹⁸⁵

“63.3. Санал хураалтыг цахим тоолуур ашиглан явуулах /63.2.5/ тохиолдолд саналыг депутат тус бүрийн биометрийн мэдээллийг ашиглан, эсхүл депутат тус бүрийн биометрийн мэдээллийг ашиглан идэвхждэг системийг ашиглан хураана.” гэж заажээ

Италийн Төлөөлөгчдийн танхим нь нэг гишүүн олон хүний өмнөөс санал өгч буйг таслан зогсоох зорилгоор хурууны хээгээр санал өгөх системийг 2010 онд нэвтрүүлсэн байна. Италийн Төлөөлөгчийн танхимын дэгийн 10-р бүлэгт Санал хураалттай холбоотой асуудлыг тусгасан бөгөөд 49.4-5-р заалтад¹⁸⁶ заасны дагуу ил болон нууц санал хураалтыг цахим тоолуурын системийг ашиглан явуулж болно гэж заасан байна.

Ирц:

Улс орнуудын парламентын гишүүдийн ирцийг хурууны хээгээр бүртгэхтэй холбоотой мэдээллийн хайлт хийж үзэхэд **Кени, Өмнөд Африк, Турк, Уганда** зэрэг улс орнууд нь хурууны хээгээр бүртгэх системийг нэвтрүүлээд байгаа бол Зимбабве Улсын Парламентын Дэгийн хороо нь гишүүдийн ирцийг хурууны хээгээр бүртгэх систем нэвтрүүлэхээр хэлэлцэн шийдвэрлэсэн байна.

¹⁸⁵<http://www.parliament.bg/en/rulesoftheorganisations>

¹⁸⁶http://en.camera.it/application/xmanager/projects/camera_eng/file/RULES_OF_PROCEDURE_CHAMBER_OF_DEPUTIES.pdf

Хоёр. Техник, зохион байгуулалт

KONTRAX JSC¹⁸⁷ нь 1992 онд Унгарын Будапешт хотноо төвтэй, Зүүн Европын 6 улсын олон улсын холдинг хэлбэртэй байгуулагдсан. 2000 оноос Контракс нь Болгарын компани болон өөрчлөгдсөн. Тус компани нь 2010 онд Болгарын Үндэсний Ассамблейн хуралдааны санал хураалтыг хурууны хээгээр бүртгэх системээр тоноглох, тоног төхөөрөмжөөр хангах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг 1. Болгарын Үндэсний Ассамблейн санал хураалтын систем

Зураг 2. Болгарын Үндэсний Ассамблейн санал хураалтын төхөөрөмж

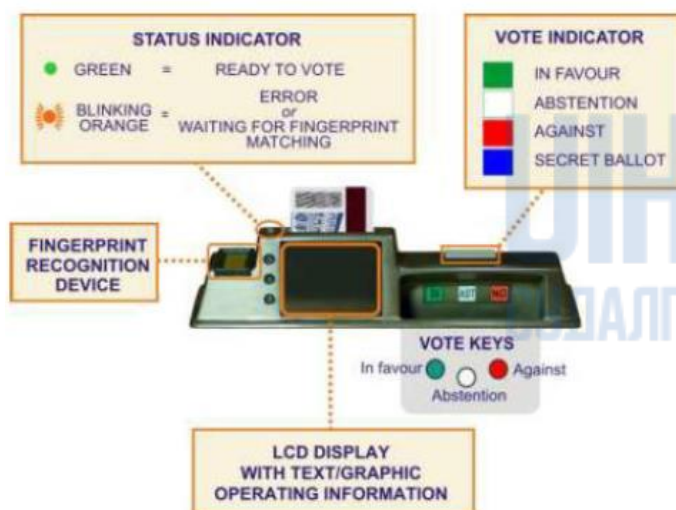
Эх сурвалж: <https://www.mzv.sk/documents/10182/13850/Kontrax.pdf/5e54dab8-097c-4a50-a341-e0f3ee4edd26>

¹⁸⁷<http://www.kontrax.bg/en/>, http://computerworld.bg/inenglish/articles/34695_it_green_technologies_healthrelated_hightech_products_and_services_are_key_areas_for_bulgaria

Eurel Informatica SpA-г 1986 онд Ром хотноо үүсгэн байгуулсан. Тус компани нь төрийн захиргааны байгууллагуудад зориулсан тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэж, нийлүүлдэг бөгөөд Италийн Сенат, Төлөөлөгчдийн Танхим, Европын Парламентыг тус тус цахим тоолуурын төхөөрөмжүүдээр хангасан. Eurel Informatica компани нь хурууны хээгээр санал өгөх тоног төхөөрөмжийг Италийн Төлөөлөгчдийн танхим, Албанийн парламентад амжилттай нэвтрүүлсэн. Тус компани болон бүтээгдэхүүний талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг дараах хаягаар орж үзнэ үү. <http://english.eurel.it/home>

Зураг 3. Италийн Төлөөлөгчдийн танхимын санал хураалтын систем, тоног төхөөрөмж

Эх сурвалж: Eural Informatica, <http://english.eural.it/20?platform=9>

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- <http://www.ipu.org/pdf/publications/eparl16-en.pdf>
- http://www.nomos-leattualitaneldiritto.it/wp-content/uploads/2015/10/RoPs_Albanian-Assembly_English.pdf
- <http://www.parliament.bg/en/rulesoftheorganisations>
- http://en.camera.it/application/xmanager/projects/camera_eng/file/RULES_OF_PROCEDURE_CHAMBER_OF_DEPUTIES.pdf
- <https://www.parliament.lk/en/how-parliament-works/standing-orders>
- <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/electronic-voting-in-for-mps-in-parliament-could-improve-accuracy-of-how-votes-are-recorded-a6875766.html>
- http://www.legco.gov.hk/general/english/library/stay_informed_parliamentary_news/electronic_recording_of_divisions.pdf
- <http://www.lopparl.gc.ca/content/lopparl/researchpublications/prb0028-e.htm#CBiometrics>
- <http://www.haaretz.com/news/mks-reject-fingerprint-proposal-for-knesset-voting-1.92126>
- http://www.parliament.go.ug/images/stories/constitution/rules_2012.pdf
- <http://www.kontrax.bg/en/>
- http://computerworld.bg/inenglish/articles/34695_it_green_technologies_healthrelated_hightech_products_and_services_are_key_areas_for_bulgaria
- <https://www.mzv.sk/documents/10182/13850/Kontrax.pdf/5e54dab8-097c-4a50-a341-e0f3ee4edd26>

Хавсралт

Парламентын чуулганы хуралдааны ирц, санал хураалтыг хурууны хээгээр бүртгэдэг улс орнууд

	Улсын нэр	Нэвтрүүлсэн огноо	Хуралдааны ирцийг хурууны хээгээр бүртгүүлдэг	Санал хураалтыг хурууны хээгээр бүртгэдэг
1	Албани ¹⁸⁸	2016*		Нэвтрүүлсэн: Хурууны хээгээр санал өгөх систем нэвтрүүлсэн. Италитай ижил систем ашигладаг.
2	Аргентин	2016*		Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2016 ОУПХ тайлан)*
3	Болгар	2013		Нэвтрүүлсэн: Хурууны хээгээр санал өгөх системийг 2010 онд нэвтрүүлж, 2013 онд ашиглалтад оруулсан.
4	Бразил	2016*		Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2016 ОУПХ тайлан)
5	Зимбабве ¹⁸⁹	2018	Туршилтын шатанд: Нэвтрүүлэхээр төлөвлөсөн (biometric clocking) Дэгийн байнгын хороогоор гишүүдийн ирцийн биометрийн бүртгэлийн систем нэвтрүүлэхээр хэлэлцэн шийдвэрлэсэн.	
6	Ирак ¹⁹⁰	2016		Туршилтын шатанд: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлэхээр төлөвлөсөн (2016 ОУПХ тайлан)
7	Итали ¹⁹¹	2010		Нэвтрүүлсэн: Хурууны хээгээр санал өгөх системийг 2010 онд нэвтрүүлсэн.
8	Канад	2018**		Туршилтын шатанд: Нийтийн танхим ирэх 2 жилийн хугацаанд хурууны хээгээр санал өгөх систем нэвтрүүлэхээр төлөвлөсөн. (2018 ОУПХ тайлан)

¹⁸⁸<http://english.eurel.it/8?news=11>

¹⁸⁹“On a few occasions, we had to adjourn debates in the National Assembly and we now concluded with the Committee on Standing Rules and Orders - the policy body which manages Parliament - that we are going to introduce biometric registers so that when a Member of Parliament ... is clocked in and clocked out as well. That way, we will be able to trace which Member of Parliament has the habit of sneaking in and out. Further, we have agreed with the Committee on Standing Rules and Orders that we have an attendance and contribution audit.”

<https://www.zimbabwesituation.com/news/biometric-register-for-ninth-parliament/>

<http://businessdaily.co.zw/index-id-national-zk-45545.html>

¹⁹⁰we depend the electronic voting while some time spend the hand voting according to the decision of parliament before vote and the near future we will depend biometric for vote, Dataset used for the preparation of the World e-Parliament Report 2016

¹⁹¹<http://english.eurel.it/8?news=11>

9	Кени ¹⁹²	2014	Нэвтрүүлсэн:* (biometric register) Гишүүд ирцээ хурууны хээгээр бүртгүүлнэ. (Цахим бүртгэлийн системийг шинэчлэх ажил явагдаж байгаа. 2018 оны 8-р сарын байдлаар)	Нэвтрүүлсэн:* Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2016 ОУПХ тайлан) (Цахим бүртгэлийн системийг шинэчлэх ажил явагдаж байгаа. 2018 оны 8-р сарын байдлаар)
10	Колумби	2016*		Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2016 ОУПХ тайлан)
11	Малайз ¹⁹³	2018*		Нэвтрүүлсэн: Парламентын ордонг өргөтгөх төслийн хүрээнд биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2018 ОУПХ тайлан)
12	Өмнөд Африк ¹⁹⁴	2015/2018**	Нэвтрүүлсэн: (electronic attendance monitoring system) RFID карт болон хурууны хээгээр нэгдсэн хуралдаан болон байнгын хороодын хуралдааны ирцийг бүртгэнэ. Гишүүдийг танхимд нэвтрэх, гарахад RFID карт автоматаар унших бол ирцийг гишүүдийн эрхий хурууны хээгээр бүртгэнэ.	Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн (2018 ОУПХ тайлан)
13	Турк ¹⁹⁵	2016*	Нэвтрүүлсэн: Хурууны хээгээр бүртгэдэг	Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлтээс гадна нууц үг бүхий карт ашигладаг.

¹⁹²MPs will from Tuesday record their attendance of Parliament using fingerprints under a new biometric register installed during the recess in a bid to curb fraud in payment of allowances. The legislators were required to register with the House Information Communications Technology Department Monday to enable use of the system immediately the House resumes for its second session Tuesday afternoon. The debating chamber is equipped with modern technology, including public address system, electronic voting system, computer monitors and electronic buzzers.

<https://www.businessdailyafrica.com/news/Parliament-takes-MPs-fingerprints/539546-2200888-91p1kvz/index.html>
<https://www.bbc.com/news/world-africa-26137631>

*National Assembly Speaker Justin Muturi on Wednesday announced that the digital biometric system adopted in the eighth Parliament was undergoing an overhaul (21 August 2018)

<https://www.kenyans.co.ke/news/22687-national-assembly-speaker-justin-muturi-introduces-changes-12th-parliament>

¹⁹³e-Voting is provided in the existing Digital Conferencing System (DCS) but it is not being used due to transparency issue. Under the upgrading project of Parliament Building (Phase 2) which is currently ongoing, DCS will be replaced with Integrated Digital Conferencing System (IDCS) whereby this e-Voting will be replaced by new technology via Biometric Recognition. Dataset used for the preparation of the World e-Parliament Report 2016

¹⁹⁴In South Africa, Parliament put up electronic attendance monitoring system, which would provide accurate and instant record of MPs' attendance of committee meetings and plenary sittings. The system consists of two technologies: radio frequency identification (RFID) and biometric (fingerprint) to monitor the attendance of members at sittings of plenary and committee meetings. Unlike the fingerprint, RFID goes an extra mile to automatically detect MPs when they enter and exit a chamber or a committee room.

Biometrics like the ones Uganda is about to start using, are limited to fingerprint recognition and requires MPs to register their attendance using their thumbprint.

<https://www.gov.za/speeches/electronic-recording-members-attendance-national-assembly-sittings-starts-april-27-mar>

¹⁹⁵Parmak İzi Tanımlaması TBMM Genel Kurul Salonunda, yoklama-oylama ve suz talebi işlemleri, parmak izini tanıyan elektronik cihazla ya- pılabildiğinden, milletvekillerinin parmak izi, Karşılama ve Danışma Bırosunda, Bilgi İş lem Mıddırlıyına bağı, Genel Kurul İş letme Birimi teknik gurevlilerince alınacak ve kendilerine yasama dıcnemi boyunca kullanabilecekleri bir şıfre (PIN Kodu) ile birlikte 'TBMM Genel Kurul Salonu Elektronik Oylama, Yoklama ve Konferans Sistemi Kartı' verilecektir.

https://www.tbmm.gov.tr/yayinlar/Milletvekili_Rehberi.pdf

14	Уганда ¹⁹⁶	2017	Нэвтрүүлсэн: (biometric clocking) Нэгдсэн хуралдааны 4 хаалга дээр 8 хуруу унших төхөөрөмж байрлуулсан. Гишүүн танхимд нэвтрэх, гарахдаа хурууны хээгээ бүртгүүлнэ. Гишүүний ирцээ бүртгүүлсэн цаг, хуралдааны танхимд байсан хугацаа нь танхим дахь дэлгэцэн дээр гарна. (Одоогоор хууль, дүрмд холбогдох зохицуулалт тусгагдаагүй)	
15	Украин ¹⁹⁷	2017		Туршилтын шатанд: Нэгдсэн хуралдааны танхимыг автоматжуулах тендер зарласан, техникийн шаардлагад зааснаар гишүүний санал хураалтад мэдрэгчтэй дэлгэц болон товчлууртай төхөөрөмж, карт уншигчтай байна. Тоног төхөөрөмжийг нууц үг, ID карт, эсхүл хурууны хээгээр идэвхжүүлнэ.
16	Чили	2016*		Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх систем нэвтрүүлсэн. (2016 ОУПХ тайлан)
17	Шри Ланка ¹⁹⁸	2017**		Нэвтрүүлсэн: Биометрийн үзүүлэлт ашиглан санал өгөх системийг 2017.07.25-нд нэвтрүүлсэн. (2018 ОУПХ тайлан)

¹⁹⁶<https://allafrica.com/stories/201703220534.html>

¹⁹⁷По результатам технического переоснащения зала заседаний Рады должна быть создана интегрированная автоматизированная система «Электронный зал пленарных заседаний». Система должна обеспечивать легкий и оперативный доступ депутатов во время работы в зале пленарных заседаний к информационно-документальным ресурсам законодательного процесса. На рабочем месте депутата должен быть цветной сенсорный экран (тач-скрин) с возможностью голосования по нему и дополнительный модуль с кнопками для голосования на случай выхода из строя тащ-скрина, персональный компьютер, сканер считывания биометрических данных, кард-ридер, микрофон, громкоговоритель и устройство для пользования синхронным переводом. Доступ к рабочему месту должен быть при помощи логина и пароля, ID-карты или сканера отпечатка пальца. Также система будет обеспечивать контроль пребывания на рабочем месте с помощью системы видеонаблюдения.

РИА Новости Украина: <https://rian.com.ua/politics/20170807/1026543888.html>

¹⁹⁸"The delegate panels had to have all the features that were required and they also had to be easy to use. Each member's desk is provided with a contribution panel which consists of speaker, volume and channel selector for listening to interpreted languages with headphones. Biometric readers for authentication and voting panel for voting are also present. The microphone panel is provided with a gooseneck microphone and a request to talk button."

<http://www.inavateapac.com/case-studies/article/case-study-sri-lankan-parliament-complex-sri-lanka>

<http://english.gossiplankanews.com/2016/11/ministers-and-members-of-parliament-to.html>

<https://www.srilankanewsline.com/component/k2/item/19333-parliament>

* ОУПХ-ноос 2016 онд гаргасан тайланд орсон анхдагч мэдээлэл.

** ОУПХ-ноос 2018 онд гаргасан тайланд орсон анхдагч мэдээлэл, албан ёсоор нийтэд нээлттэй болоогүй. УИХ-ын Тамгын газрын Гадаад харилцааны хэлтсээр дамжуулан ОУПХ-ноос холбогдох мэдээллүүдийг авсан.